

Rekabet ve Hür Düşünce: Friedman, Mill ve Eğitimde Seçme Hakkı*

Nathan Smith

Ekonomist, Fresno Pacific Üniversitesi

Çeviren: Burak Ertaştan

liberal düşünce Yıl 19, Sayı 76, Güz 2014, s. 7-14

John Stuart Mill'in eğitimle ilgili görüşleri Milton Friedman'inkiler kadar iyi bilinmese de, bilinmeyi hak eder [mahiyettedir]. Mill ve Friedman, devletin okul işletmemesi hususunda anlaşılır, ancak farklı sebeplerle (farklı şeyleri kastetmişlerdir en azından). Friedman, esas olarak rekabetin getirdiği verimlilik artışlarıyla ilgilenmiştir. Mill ise daha çok hür düşünceyle alâkadardır. Mill, kendi entellektüel yolculuklarını takip eden insanlardan intişar eden fikir çeşitliliğini değerli bulur. Fikir [özgürlüğü] üzerindeki her türlü tasallut, ona göre menfur (*anathema*) bir hâdisedir. Amerika'daki devlet tedrisatının (*schooling*) sonuçları hem Mill'i, hem Friedman'ı haklı çıkarmıştır.

Okul Başarısı

Devlet okulları verimlilik bakımından feci bir haldedir. Prensip olarak kamu okullarının Bilgi Çağı'nda öne çıkması beklenir. Bilişim sektöründe okullar, birbiriyle bağlantı halindeki bilgisayar teknolojilerinin fevkalâde hızlandırıldığı [bir süreç olarak seyreden] ham-bilginin (*information*) işlenmesi, dağıtılması ve bilginin (*knowledge*) nakledilmesiyle görevlidir. Bunun yanısıra okullar, Flynn etkisinden de faydalanabilmelidir –önde gelen bilişsel psikologlar (*cognitive psychologists*) her nesille birlikte ortalama zekâ (IQ) seviyesinde küçük bir artış gözlemiştir.

* Yazının Orijinali: "Competition and Free Thought: Friedman, Mill, and Educational Choice" (11 Aralık 2012), bkz : http://www.fee.org/the_freeman/detail/competition-and-free-thought-friedman-mill-and-educational-choice

En nihayet okullar, her geçen gün daha fazla para alıyorlar. Ulusal Eğitim İstatistikleri Merkezi'ne (*National Center for Education Statistics*)¹ göre, sabit fiyatlarla öğrenci başına [düşen] okul harcaması 1961-62'deki 2835 dolar seviyesinden, 2008-09'da 10964 dolar seviyesine yükseldi, ki %177'lik bir artış demektir. Koleje giriş sınavlarına ilişkin SAT² sonuçları ise yatay seyretmektedir.³ Lise mezuniyet derecelerinde belli bir merhale katedilmiş gibi görünse de, lise mezunları kolejlere her zamankinden daha az hazırdır.⁴ Daha iyi malzeme (*raw material*), daha çok para, yeni teknoloji; buna rağmen ilerleme kaydedememek.

Devletin eğitim sistemi merkezî olarak planlanmıştır ve kurullar tarafından yürütülür. Başka bir ifadeyle sistem[in özün]de, rekabet ve tercih [özgürlüğü] bulunmamaktadır. Bu nedenle, durağanlık (*stagnation*) kaçınılmazdır. Piyasa güçlerinin hâkim olduğu yerde ise, verimliliğin artması normaldir. Bilgisayar ve cep telefonları, yirmi yıl önceki durumlarına kıyasla muazzam bir gelişme gösterdiler. Onlar kadar olmasa da, araba ve uçaklardaki gelişme de müthiş. Üstelik çok daha güvenli, yakıt tasarruflu ve ilave (yeni) özelliklere sahipler. Enerji sektöründe hidrolik parçalama (*hydraulic fracturing / fracking*) teknolojisinin⁵ fosil yakıt arzını önemli ölçüde artırması ile, önümüzdeki birkaç on yıl içinde ABD, net enerji ihracatçısı hâline gelebilir⁶. Piyasa güçleri işliyorsa, en az yenilikçi sektörler bile diğer endüstrilerce üretilen teknolojileri [kendini] verimliliklerini artırmada kullanabilirler (enerji maliyetlerini düşürerek yada lojistik imkânlarını geliştirerek meselâ). Ne var ki üretken yenilik (*productive innovation*)⁷ zordur ve rekabet bunun en iyi öğrenildiği okuldur. Devlet eğitimi, bu [rekabet] mektebe devamsızlık yaptığından, bir şey öğrenemez.

Verimsiz (*poor*) kamu okulları, bir bütün olarak ABD ekonomisinin önündeki en önemli darboğazı teşkil etmektedir. Saez ve Picketty'nin de belirttiği⁸ gibi, son dönemde eşitsizlikte görülen artışın temelinde sermaye değil, emek

1 <http://nces.ed.gov/fastfacts/display.asp?id=66>

2 *Scholastic Aptitude Test*: ABD'de yükseköğretim ve üniversite okumak isteyenlerin tâbi tutulduğu sınav. (ÇN)

3 http://www.epi.org/publication/book_grad_rates/

4 <http://www.dr4ward.com/dr4ward/2011/10/how-unprepared-are-high-school-students-entering-college-today-highered-infographic.html>

5 Yüksek basınçlı sıvı ile kayaları parçalama teknolojisi. Doğalgaz ve akaryakıt çıkarmada kullanılır. (ÇN)

6 <http://www.pennenergy.com/articles/pennenergy/2012/11/us-to-become-net-exporter-of-oil-and-gas-by-2020-report-states.html>

7 Parlak bir fikir olmakla kalmayıp hayata geçirilen ve başarılı sonuçlar (özellikle iktisadî alanda) alınan yenilik hareketleri (Mike Rea, <http://www.quora.com/What-is-productive-innovation> 'dan alınmıştır)

8 Thomas Piketty and Emanuel Saez, *The Evolution of Top Incomes: A Historical and International Perspective*, NBER (*National Bureau of Economic Research*), Working Paper 11955, <http://unpan1.unu.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN027111.pdf>

geliri yatmaktadır. Bu durum vasıflı ve eğitilmiş işgücünün belli bir kesimine, şiddetini artırarak yönelen güçlü talebin arz cephesinde pek az karşılık bulunduğunu gösterir. Kamu okulları ve üniversiteleri, piyasanın istediği [nitelikte] insanı yetiştirmekten âciz ve/veya buna gönülsüzdür. Eric Brynjolfsson *Race Against the Machine* (Makinalara Karşı Yarış) adlı kitabında, işçilerin yeni teknolojiye uyum sağlamada yetersiz kaldığını mütalaa etmektedir. Brynjolfsson, bu görüşünü aşağıda verilen grafik yardımıyla açıklar:⁹

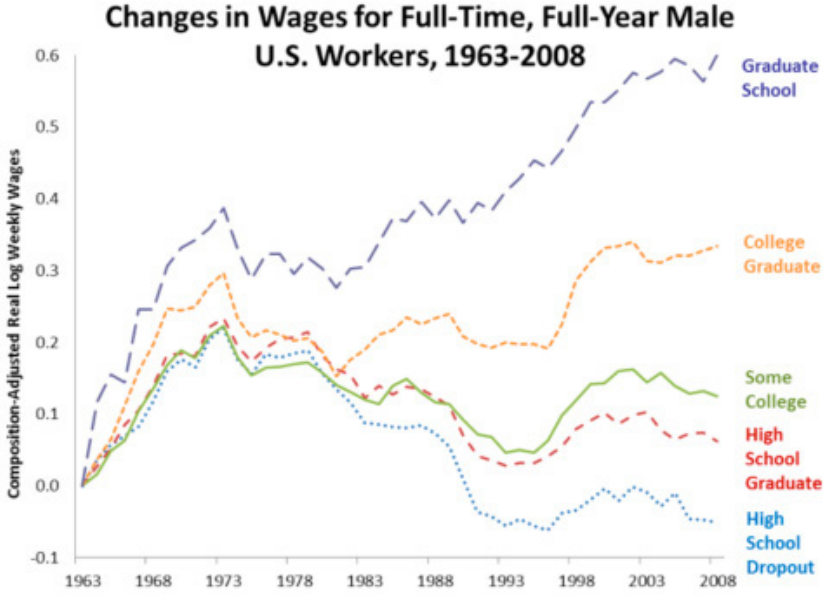

Figure 3.5: Wages have increased for those with the most education, while falling for those with the least. Source: [Acemoglu and Autor](#) analysis of the Current Population Survey for 1963-2008.

Genel lise mezunlarının [aldığı] ücretin düşüyor olması, piyasanın kamu okulu çıkışlı olanlara atfettiği değer bakımından hazin bir göstergedir. Yüksek vasıflı işgücünün getirisine rağmen, erkeklerde koleji tamamlama oranı fiilen düşmüştür.¹⁰ Kolejler, çok fazla müdahale (*overregulated*) ve finansal destek görüyor (*oversubsidized*) vaziyettedir. Ayrıca Eğitim Bakanlığı'na karşı sorumlu akreditasyon kurumlarının elinde haddinden fazla güç bulunmaktadır. Fakat mevcut haliyle bile, K-12¹¹ seviyesine göre çok daha fazla tercih ve

9 Dikey ekseninde sabit fiyatlarla haftalık ücretlerin (logaritması alınmış ve düzeltilmiş olarak) yer aldığı grafiğin altında *en iyi eğitimi alanların ücreti yükselirken, en az eğitilmişlerin ücreti düşmüştür* notu ile birlikte veriliyor. Grafikte, *High School*: Lise (öğrenci yada mezun olmamış), *High School Graduate*: Lise mezunu, *Some College*: Kolej öğrencisi, *College Graduate*: Kolej mezunu, *Graduate School*: Yüksekokul ve üniversite'yi temsil etmektedir. (ÇN)

10 <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/10/19/AR2010101907358.html>

11 İlk ve ortaöğretimi kapsayan oniki yıllık eğitim için kullanılıyor. (ÇN)

rekabet imkânı sunmaktadırlar. Rekabet sayesinde ki, ABD üniversite sistemi genellikle [alanında] dünyanın en iyisi ve ABD'nin iktisadî rekabet gücünün önemli bir unsuru¹² olarak kabul edilir. En tepede yer alanlar -Harvard, Yale, Princeton, Stanford vs.- elbette özel üniversitelerdir. Akademik dünya, kamu okullarının yetiştirdiği temel becerileri hâiz öğrenci sayısı ne kadar artarsa, üniversitelerin o kadar daha fazla sayıda parlak kolej mezunu vereceğine dair fikir birliği içindedir.

Milton Friedman, K-12 eğitimini kupon (*voucher*) yöntemiyle üniversite sistemine benzetmek istemiştir. Kupon sistemi carî iken, K-12 eğitiminin finansmanını yine devlet üstlenecek, buna mukabil K-12 eğitiminin verilmesi rekabete açılacak ve büyük ölçüde özelleşecektir. Her öğrencinin ailesi, dolar cinsinden belli bir karşılığı olan ve sadece eğitim için harcayabileceği kuponlar alacaktır. “Devlet” (*government*)¹³ okulları, kendilerinde okumayı tercih eden öğrencilerden topladıkları kuponları hükümet nezdinde nakde çevirerek para bulma yoluna gideceklerdir. Kamu okullarının doğrudan devlet bütçesinden finansmanı azalacak veya son bulacaktır. Mamafih kuponlar, özel okul ücretlerini ödemede de kullanılabilir.

Günümüzde Friedman Eğitimde Tercih Vakfı (*the Friedman Foundation for Educational Choice*) “Milton ve Rose Friedman’ın, bütün çocuklar için okul seçme vizyonunu geliştirme” amacını takip eder. Kupon programları, serbest piyasa ekonomisi olan Şili’nin ve sosyal demokrat İsveç’in de aralarında bulunduğu çeşitli ülkelerde benimsendi. ABD’de ise okul kuponlarının önündeki yasal engelleri aşmada mesafe kaydedilmiş (özellikle *Zelman v. Simmons-Harris* [dâvâsı])¹⁴ ve kupon programları Cleveland ve Milwaukee [gibi şehirler] ile Indiana gibi eyaletlerde uygulamaya konulmuştur. Uygulandığı her yerde kuponlar, eğitimde müspet neticeler hâsıl etmiştir.¹⁵ Tam da iktisat teorisinin olması gerektiğini söylediği gibi.

¹² <http://www.economist.com/node/16941775>

¹³ Government ifadesi tırnak içine alınmış. Araştırılacak (not: metnin önceki bölümlerinde geçen state school ifadesinin kullanılıyordu, aradaki fark, eğitimin yerel hükümetlere devri olabilir mi?)

¹⁴ Bu dâvâ ile ilgili özet bilgi için şu adrese bakılabilir. (ÇN)
<http://www.casebriefs.com/blog/law/constitutional-law/constitutional-law-keyed-to-sullivan/separation-of-powers-constitutional-law-keyed-to-sullivan-constitutional-law-law/zelman-v-simmons-harris/>

¹⁵ <http://www.edchoice.org/Research/Reports/A-Win-Win-Solution--The-Empirical-Evidence-on-School-Vouchers.aspx>

J. S. Mill: Devletin Müfredat Düzeni Üstüne

Devlet tedrisatına karşı çıkmanın altında birtakım felsefî nedenler de yatmaktadır. John Stuart Mill *Hürriyet Üstüne*¹⁶ adındaki muhteşem eserinde, düşünce özgürlüğünü savunurken kendi şaheserini de meydana getirmiştir. Devletin eğitimi desteklemesi için gerekli gördüğü pekçok neden bir yana bırakılırsa, kitabın esasını devlet-yönetimli (*state-run*) eğitime karşı ortaya koyduğu muhalefet oluşturur. Bu, son derece önemli bir ayrımdır. Zorunlu (*compulsory*) eğitim nidâlarının her yanı kapladığı bir devirde, sıradışı bir devletçilik anlayışı sergiliyordu:

Sözgelimi eğitim meselesini inceleyelim. Devletin, kendi vatandaşı olarak doğan her insanın belli bir seviyeye kadar eğitim almasını istemesi ve [buna] zorlaması, neredeyse kerameti kendinden menkul bir hakikat (*self-evident axiom*) hâlini almış değil midir? Öyle iken, bu hakikati tespit ve izhardan korkmayan [biri] var mıdır? ... Bunun, babaya düşen bir görev olduğu [herkesçe] söylendiği halde, onun [babanın] bu vazifeyi yerine getirmeye zorlanmasını duymaya bu ülkede hemen hiç kimsenin tahammülü yoktur. Çocuğunun eğitimini teminat altına almak için birşeyler yapması veya bir fedakârlıkta bulunması istenecek yerde, bilâ-bedel verilen bir hizmeti almak yada almamak kararı kendisine bırakılıyor! Bir çocuğun yalnızca fizikî varlığı için gerekli olan gıdayı değil, dimağının ihtiyacı olan tahsil ve terbiyeyi (*instruction and training*) verebilme noktasında ortalama (*fair*) bir gelecek beklentisi olmaksızın dünyaya getirilmesi hem o talihsiz yavrucağa hem da topluma karşı işlenen ahlakî bir suç olduğu halde ve şâyet ebeveynler yerine getirmezlerse bu mükellefiyetin, masrafları mümkün olduğunca ana-babaya ait olmak üzere devlet tarafından ifâsı gerektiği halde bu [saydığım] hususlar, henüz kabulüne yanaşılmayan meseleler olarak karşımızda durmaktadır.

Bunun dışında Mill, eğitimin finansmanının vergi mükelleflerinin değil, en başta ebeveynlerin mesuliyetinde olduğunu düşünür. Devlet, gerekirse ebeveynleri [bu] ödemeyi yapmaya zorlamalıdır. Ayrıca, ihtiyaç sahibi çocukların eğitiminin devlet tarafından finanse edilmesi gerektiğine de inanır.

Bununla birlikte Mill, devletin okul *işletmeciliğinden* (*business of running schools*) behemahal çekilmesinde ısrar eder:

Tek-tip (genel, *universal*) eğitime zorlama, bir kere görev olarak telakki edildiği vakit, devletin ne öğreteceği ve nasıl öğreteceği gibi, meseleyi halen partiler ve mezhepler (*sects*) arasında bir savaş alanına çeviren ve eğitim[in bizatihi kendisin]e hasrolunabilecekken eğitime mütedair münakaşalar (*quarrelling*) ile vakit kaybına yol açan zorluklar da son bulmuş olacaktır. Devlet her çocuğun iyi bir eğitim almasını zorunlu hale getirirse, bunu [bizzat] temin etme yükünden kurtulmuş olur. İstedikleri yerden, istedikleri türden eğitim alma işini ebeveynlere bırakarak, kendisini sadece fakir çocuklarının okul ücretlerinin ödenmesine yardım etmekle ve kendileri nâmına ödemedede bulunacak kimsesi olmayanların okul masraflarının tamamını karşılamakla yetinebilir.

16 J.S. Mill, *Hürriyet Üstüne*, Liberte yay. <http://www.liberte.com.tr/incele.php?id=MTE&x=1> adresinden temin edilebilir. (ÇN)

Mill'e göre okulların devlet tarafından işletilmemesinin başlıca sebebi bu okulların, çocuklara ne öğretilmesi gerektiğine karar vermede, bu suretle kamuoyunun, kültürün ve inançların şekillendirilmesinde hükümetlere muazzam bir güç (*rol*) vermesidir. Kuponlara yöneltilen eleştiriler ise ekseriya aksi yöndedir –özetle, kamu okulları birlik-beraberliği (*uniformity*) tahkim ederken, kuponlar ayrışmayı körükler. The Anti-Defamation League (İftira ve Karalamayla Mücadele Birliği) kupon [sistemine] karşı aşağıdaki argümanı¹⁷ öne sürer:

Ülkemizin giderek ayrıştığı [bir dönemde] kamu okulları sistemi Amerikalıların birliğini ayakta tutan bir kurum vazifesi görmektedir. Kupon programları ile eğitim sistemimiz (ve ülkemiz) hâlihazırda olduğundan çok daha fazla Balkanlaşacaktır.

Ne var ki kanaatlerinin hakikati yansıttığı müstesna haller dışında, fikir birliği içinde olmak Amerikalılar için pek de iyi bir şey değildir. Hakikatin ortaya çıkmasının en iyi yolu birliği (*uniformity*) dayatmak değil, fikirlerin serbestçe serpilebileceği bir zemin hazırlamaktır. Mill'in anladığı ve bugüne değin kimsenin yapamadığı kadar sarih (*lucidly*), düzgün (*fairly*) ve ikna edici (*persuasively*) biçimde izah ettiği şey [işte] budur.

Mill'in yüksek ilmi (*erudition*) ve fikir tarihindeki rakipsiz bilgisiyle boy ölçüşecek değilim. En veciz şekilde ifade etmek gerekirse Mill, rağbet görmeyen yahut azınlıkta kalan görüşlerin, herşeye rağmen doğru olabilecekleri nazar-ı dikkate alınarak bastırılmaması gerektiğini savunuyor. Çoğunluğun görüşü doğru bile olsa, yöneltilen eleştirileri ve [bunların] nasıl cevaplandırıldıklarını duymazsak, o görüşten istifademiz eksik ve yetersiz (*poor and impotent*) kalmaya devam edecektir.

Herkesin (*universally*) iman ettiği hakikatler sözkonusu iken dahi, muhtevasının dolu yada boş olduğuna bakmaksızın eleştiri kapısını açık tutmak önemini koruyacaktır. Böyle yapmakla batıl (*fallacies*) yahut ampirik olarak geçersiz (*empirically untrue*) oldukları teyid edilmiş bile olsa, çeşitli alternatiflerle kıyaslanan hakikatin daha da kıymetlenmesine müsaade edilmiş olacaktır. Felsefesini karşılıklı konuşmalar halinde yazan Eflatun, hakikatin yanlış (*false*) olan her nevi alternatif görüş arasından sıyrılarak nasıl galebe çaldığının (veya hakikatin ne olduğu meçhulken bile bazı görüşlerin açıkça nasıl yanlış olabileceğinin) okuyucu tarafından görülebilmesi için, reddettiği görüşlere bile [diyaloglarında] yer vermiştir. Mamafih Ortaçağın skolastik filozofları, hakikatin mefhum-u muhalifi olan batıla (*error*) üstün gelebilmesi için, itirazlar ve bu itirazlara verilen cevaplar şeklinde tertip edilmiş bir üslupla yazmaktan hoşlanırlardı.

17 http://archive.adl.org/vouchers/vouchers_public_schools.html#U_PDHG0yH1U

Hakikatin bihakkin anlaşılabilmesi için batılın sesini duyabilmek gerektiğinden, sahici ve enerjik fikir ayrılıklarını bastırmak ahmakçadır. Bilakis kendisine cevap vermek suretiyle hakikatin açığa çıkmasına imkân sağladığı için ona teşekkür etmeliyiz. Şâyân-ı dikkat bir şekilde Mill, sadece ifade özgürlüğüne yasal zemin talep etmenin ötesine geçerek kamuoyu [baskısı]nın fikirleri bir ittihadı (*conformity*) zorlamaması, açık sözlülükle (*honestly*) ifade edilmiş her nevi farklılık ve anlaşmazlığa tam bir saygı gösterilmesi gerektiğini öne sürer.

Bu cümleden olmak üzere Mill “eğitimin devlet tarafından mecburî tutulmaması... kabilinden [görüşlere]” şu şekilde itiraz eder:

Halkın eğitiminin tamamen veya büyük ölçüde devlet elinde olmasına şiddetle itiraz edenler ben de aynı görüşteyim. Karakterin ferdîliği ile, fikirlerdeki ve davranış biçimlerindeki çeşitliliğinin (*diversity*) önemi hakkında söylenen her ne var ise, tarifi aynı derecede imkânsız bir ehemmiyeti hâiz olmak üzere [aynısı] eğitimin çeşitliliği için de geçerlidir. Mecburî (*general*) bir devlet eğitimi, tıpatıp bir diğerine benzetmek amacıyla insanları bir kalıba sokmak için tasarlanmış bir araçtan başka birşey değildir. İçine konuldukları kalıbın, iktidar mevkiinde bulunanları (ki bir monarş, ruhban sınıfı, aristokrasi yahut yaşayan neslin ekseriyeti¹⁸ olabilir) hoşnut ettiği ölçüde ve [bu kalıbın] tesir ve başarısı nispetinde dimağ (*mind*) üzerinde kurulacak istibdat, kendi haline bırakılırsa vücut (*body*) üzerinde kurulacak bir istibdada doğru meyleder.

Bu prensibin tek istisnası, çelişkili bir biçimde, şöyle ortaya konmaktadır:

Devlet bu vazifeyi deruhte etmedikçe, toplumun, uygun eğitim kurumlarını kendiliğinden ortaya çıkarmayacağı yada çıkaramayacağı kadar geri (*backward*) olduğu hallerde devlet, ehveni şer mantığıyla hareket ederek okul ve üniversite işletmeciliğini bizzat üstlenme yoluna gidebilir. Tıpkı memleket dahilinde büyük sanayi işlerini yürütecek özel teşebbüsün olmadığı hallerde çok ortaklı (anonim, *joint-stock*) şirketlerin vazifesini üstleniyor olması gibi.

Başka bir deyişle eğitimde devlet işletmeciliği sadece ilkel (*savage*) durumlarla sınırlı olmayıp, aynı zamanda geçici bir tedbirdir de.

Bununla birlikte Mill, devleti çocukların yılda belli bir saat sınıfta [hazır] tutulmalarını temin edecek polisiye bir güç olarak görmez. Devlet, girdilerin (*inputs*) bizatihi kendisiyle değil, umumî (*public*) sınavlarla ölçülen öğrenme derecesinin yeterliliğiyle ilgilenerak hakikaten müthiş bir ileri görüşlülük (*prescient*) sergilemiş, adetâ bir kehanette (*wise*) bulunmuştur. Öyle ki bu, disiplini ve motivasyonu yüksek bir talebeye internetin sunduğu [imkânlar] ile hiçbir okulun rekabet edemediği çevrimiçi (*online*) eğitim çağı ile uyumlu geniş bir vizyondur. Mill’in sınavların muhtevasına ilişkin görüşleri, devletin fikir üzerindeki kontrolüne karşı çıkma gerekçeleri ile aynı karakterdedir.

Devletin bu düzenlemeler ile fikir üzerindeki haksız (*improper*) tesirlerinin önüne geçmek üzere, bir sınavı geçmek için gereken bilgi (yüksek seviyeli sınavlar sözkonusu iken bile)... olgular (*facts*) ve pozitif bilim ile sınırlı olmalıdır. Dinî, siyasî veya diğer tartışmalı konular işlenirken,

18 Demokrasi kastediliyor. (ÇN)

fikirlerin sahih yada hatalı (*falsehood*) olduğu cihetine gitmeden, işbu mevzuda serdedilen falanca ve filanca görüşün, filanca yazarlar, ekoller ve kiliseler tarafından şu ve şu sebeplerle savunulduğu üzerinde durulmalıdır... Devletin, tartışmalı konularda vatandaşlarının kanaatlerini (*conclusion*) etkilemeye matuf her teşebbüsü şeytânî mahiyettedir. Bununla birlikte devlet, bir kişinin belli bir konuda dinlenmeye değer görüşler serdetmeye yeterli bilgi sahibi olup olmadığı ile ilgili pekâlâ inceleme (*ascertain*) ve lisanslama (*certify*) yapabilir. Bir felsefe öğrencisi Kant ve Lock'tan herhangi biriyle aynı görüşte olsun veya olmasın, bu filozofların her biriyle ilgili girdiği sınavdan herhâlükârda kazançlı çıkar. Mamafih bir ateisti Hıristiyanlığın temel akidelerinden (*evidence*) sınava tâbi tutmakta [hiçbir] beis yoktur. Velev ki [kendisinden] bu akidelere iman etiğini söylemesi istenmesin.

Düşünce özgürlüğünün kalesi olmakla övünen günümüz Amerikasında, fikirleri devlet gücünün gölgesinden kurtararak [onlara] hayat hakkı tanıma hususunda ortalama bir Amerikalının hâlâ tereddüt gösteriyor olması ironiktir.

Mill, *No Child Left Behind Act*¹⁹ ile getirilen standart testlere benzer bir sistem öneriyor görünmektedir. Fakat bir farkla: Bu testleri geçmek için elzem bilgiyi nasıl elde edeceklerine karar verme hususunu, öğrenme [süreci]nin akamete uğradığı zamanlarla sınırlı sınırlı kalmak üzere devlet müdahalesini gerektiren haller dışında bireylere bırakmıştır. Fakir olmayan çocukların eğitiminin devlet tarafından finansmanına da karşı çıkan Mill, bu fikrini hayata geçirmek için önerisi gayet basittir: Standart testleri (ortak sınavları) veren öğrencilerin okulu bırakması ve [bu öğrenciler için] harcanması düşünülen parayı yahut bunun çoğunu, kısmen kitaplara ve özel hocalara (*tutors*) sarf edilecek, fakat büyük kısmı kolej masraflarının karşılanması için oluşturulan eğitim fonu hesabına (*educational saving account*) yatırılmak üzere [yine] bu öğrencilere verilmesi.

Muhtemelen ideal çözüm olmamakla birlikte bu, pekçok öğrenci için ekseriyetle zaman kaybı anlamına gelen okullardan azad eder. Piyasa –eğitim müteşebbisleri- öğrenim ihtiyaçlarını karşılama çareleri bulmada, merkezî eğitim kurullarına (*central school boards*) nazaran behemehal daha başarılı olacaktır. Bunun gibi seçeneklerden istifade imkânlarının artması, kamu okullarının eğitim üzerinde kurduğu tahakkümün zaman içinde kırılması yönünde bir baskı meydana getirir. Bu ise, hayat boyu her birinden çok şey öğrenebileceğimiz entellektüel kadroların çeşitlenmesine yol açar.

19 İlk ve orta dereceli eğitimden yeterince istifade edemeyen öğrenciler adına federal hükümetlerce yapılacak ödemeleri düzenleyen 2002 tarihli bu kanun ile, gerek eğitim yardımı alan öğrencinin gerekse ödeme yapılan okulun belli kriterleri tutturmaları öngörülüyor (ÇN). Daha geniş bilgi için; <http://www.edweek.org/ew/issues/no-child-left-behind/>